МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. М.І. ПИРОГОВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор ЗВО з науково-педагогічної
та навчальної роботи
Інна АНДРУШКО
"29" 08 2025 р.

ОК 11 КЛІНІЧНА (ЛАБОРАТОРНА) ПРАКТИКА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ (РЕВМАТОЛОГІЯ)

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
з підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузі знань **І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення**
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності **І2 Медицина**
(код і найменування спеціальності)
мова навчання **українська, англійська**

2025 рік
Вінниця

Робоча програма з дисципліни Клінічна (лабораторна) практика за спеціальністю «Ревматологія» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
„ 27 ” червня 2025 року – 10 с.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:
д.мед.н, професор ЗВО Микола СТАНІСЛАВЧУК
д.мед.н., професор ЗВО Інна АНДРУШКО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри внутрішньої медицини №1 Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова
“ 27 ” серпня 2025 року, протокол №1

Завідувач кафедри
внутрішньої медицини №1 д.м.н., професор ЗВО _____Микола СТАНІСЛАВЧУК

Схвалено методичною радою терапевтичних дисциплін ВНМУ ім. М.І.Пирогова.
Протокол від « 29 » серпня 2025 року № 1

« 29 » серпня 2025 року
Заступник голови _____ (проф. ЗВО Валерій ІВАНОВ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни ОК 11 Клінічна (лабораторна) практика за спеціальністю Ревматологія складена відповідно до Освітньо-наукової програми «Медицина» (2025) Вінницького національного медичного університету імені М.І.Пирогова на третьому (освітньо-науковому) рівні, галузі знань І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення», спеціальності І2 «Медицина» та Положення про практику за спеціальністю здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І.Пирогова.

1. Опис навчальної дисципліни (анотація)

Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає підготовку фахівця, здатного до здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну.

Навчальна дисципліна Клінічна (лабораторна) практика за спеціальністю Ревматологія орієнтована на формування у здобувача третього (освітньо-наукового) рівня поглиблених клініко-аналітичних та дослідницьких компетентностей у сфері ревматологічних захворювань. Зміст дисципліни охоплює питання етіології, патогенезу, клінічних проявів та діагностичних критеріїв основних ревматологічних захворювань, знання сучасної лабораторної та інструментальної діагностики та моніторингу перебігу ревматичних захворювань, міжнародних стандартів лікування, профілактики ускладнень та реабілітації хворих з даною патологією та диспансерний нагляд.

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

Предметом практики є поглиблення та інтеграція сучасних знань про етіопатогенез, клінічні прояви, методи діагностики, лікування, профілактику та медичну реабілітацію основних ревматологічних захворювань.

2. Міждисциплінарні зв'язки: відповідно до навчального плану, вивчення навчальної дисципліни Клінічна (лабораторна) практика за спеціальністю Ревматологія спеціальності «Медицина» здійснюється, коли аспірантом набуті відповідні знання з основних базових дисциплін на ІІ рівні вищої освіти, а також дисциплін: історія філософії, як методологічна основа розвитку науки та цивілізації, англійська мова у науково-медичному спілкуванні, медична етика та деонтологія, культура мови лікаря (термінологічний аспект, публікаційна активність та наукометричні бази даних), біоетичні та медико-правові основи наукових досліджень, з якими інтегрується програма ревматології.

Навчальна дисципліна Клінічна (лабораторна) практика за спеціальністю Ревматологія формує засади поглибленого вивчення аспірантом наступних спеціалізованих дисциплін терапевтичного профілю (сучасна внутрішня медицина, кардіологія, фтизіатрія, гастроентерологія, ендокринологія, загальна практика-сімейна медицина, побічна дія ліків, клінічна фармакологія, клінічна біохімія та мікробіологія, клінічна морфологія) та теоретичного (нормальна та патологічна анатомія, нормальна та патологічна фізіологія, фармакологія, мікробіологія, гістологія).

База практики:

Клінічні кафедри ВНМУ ім. М.І.Пирогова, кафедра внутрішньої медицини №1, яка розташована на базі Високоспеціалізованого Центру ревматології, остеопорозу та біологічної терапії КНП «Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М.І.Пирогова ВОР», Університетська клініка та, за потреби, інші заклади охорони здоров'я, що мають договір із ВНМУ.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Метою Клінічної (лабораторна) практики за спеціальністю Ревматологія є формування та розвиток у здобувачів освіти дослідницьких компетентностей у галузі ревматології, поглиблення професійних умінь та навичок, дослідницько-інноваційної діяльності та проведення власного наукового дослідження під час ведення хворих ревматологічного профілю.

Основними завданнями практики є:

- оволодіння практичними навичками у галузі професійної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань з етіології, патогенезу, клінічних проявів та діагностичних критеріїв основних ревматологічних захворювань, знання сучасної лабораторної та інструментальної діагностики та моніторингу перебігу ревматичних захворювань, міжнародних стандартів лікування, профілактики ускладнень та реабілітації хворих з даною патологією;
- поглиблений аналіз клінічного перебігу основних нозологій в ревматології;
- формування клініко-аналітичного та критичного мислення під час розбору складних клінічних кейсів, оцінювання ефективності існуючих клінічних маршрутів, протоколів, стандартів надання медичної допомоги в ревматології;
- оволодіння методологією наукової діяльності, проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення для системи охорони здоров'я.
- виховання готовності до безперервного професійного розвитку, дотримання принципів біоетики, академчної доброчесності та етичних стандартів у клінічній та науковій діяльності.

4. Компетентності та результати навчання

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до підвищення професійної кваліфікації.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї.

ЗК 5. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю

ФК2. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези

ФК5. Володіння сучасними методами наукового дослідження.

ФК7. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.

ФК8. Здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів.

ФК10. Здатність до лідерства, керування колективом.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1 Демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівню, самореалізації.

ПРН10 Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та суспільство.

ПРН12 Розвивати комунікації в професійному середовищі й громадській сфері.

ПРН14 Організовувати роботу колективу (здобувачів вищої освіти, колег, міждисциплінарної команди).

ПРН15 Дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами; дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів.

Очікувані результати навчання з дисципліни.

Після завершення практики здобувач освіти повинен уміти:

1. Клінічна діагностика та ведення пацієнта (проводити повний клінічний огляд пацієнта з ревматологічною патологією, формулювати попередній та клінічний діагноз, проводити диференційну діагностику основних ревматологічних нозологій)
2. Функціональна, лабораторна та інструментальна діагностика (інтерпретувати рентгенограми, КТ, серологічні методи дослідження в диференційній діагностиці суглобового синдрому (РФ, анти ЦЦП, антитіла до Chlamydia trachomatis, HLA-B 27, ANA, ds DNA, Jo-1, Scl-70)
3. Менджмент в ревматології (володіти навичками застосування шкал для визначення активності запального процесу, функціонально-структурного стану та контролю ефективності терапії основних ревматологічних захворювань, призначити ефективне лікування хворим ревматологічного профілю в світлі останніх міжнародних рекомендацій, визначати основні принципи медичної реабілітації, обґрунтовувати та призначати багаторівневу медичну реабілітацію при ревматологічній патології, оцінювати її ефективність)
4. Науково-дослідницька робота (планувати, виконувати, аналізувати отримані результати, формулювати висновки).
5. Комунікація, етика, доброчесність.

Структура та інформаційний обсяг клінічної (лабораторної) практики

	Вид діяльності	Кількість годин	Кредити ЄКТС
1.	Практичні заняття (клінічні розбори, тренінги)	20	
2.	Самостійна робота в стаціонарі (курація пацієнтів, чергування, збір матеріалу для дослідження, ведення медичної документації, підготовка звіту)	40	
	Разом	60	2.0

Форма Підсумкового контролю практики - диференційований заліку (*захист звіту з практики)*

Тематичний план практичних занять:

Тема 1. Організація ревматологічної допомоги та безпека в клініці. Ознайомлення з клінічною базою практики, структурою Високоспеціалізованого Центру ревматології, остеопорозу та біологічної терапії, правилами інфекційного контролю в мед.закладі.

Тема 2. Методи діагностики суглобового синдрому: клінічні методи оцінки стану опорно-рухового апарату. Оцінка вираженості болю та функціонального стану суглобів у хворих на РА, ОА, подагру: індекс DAS28, клінічний індекс активності захворювання (CDAI), спрощений індекс активності захворювання (SDAI), анкета для оцінки стану здоров'я (HAQ), індекс Лекена, індекс WOMAC, шкала активності подагри (GAS). Інструментальні методи діагностики суглобового синдрому.

Тема 3. Ревматоїдний артрит: розповсюдженість, етіологічні та тригерні фактори розвитку РА, основні ланки патогенезу, патоморфологічні зміни в органах при РА. Клінічна класифікація РА (АРУ, 2008), розгорнута клінічна картина РА, суглобові та позасуглобовійого прояви. Діагностичні критерії РА. Особливі форми РА: синдром Стілла та Фелті. Диференційна діагностика РА. Діагностична та лікувальна тактика хворих на РА, загальні положення медикаментозної терапії, принципи протизапальної та базисної

терапії (основні препарати, показання, протипоказання), комбінована терапія базисними синтетичними та біологічними препаратами.

Тема 4. Остеоартроз (остеоартрит): епідеміологія та соціально-медичні аспекти ОА, етіологічні чинники та основні ланки патогенезу ОА, макроскопічні зміни хряща при ОА. Патогенетичні варіанти ОА, клінічні форми, локалізація, рентгенологічні стадії ОА, клінічна картина ОА залежно від локалізації патологічного процесу, наявності синовіту, перебігу захворювання. Класифікаційні критерії ОА, гонартрозу, коксартрозу (ACR, 1991), ОА суглобів кистей (ACR, 1990). Диференційна діагностика ОА. Інструментальні методи дослідження хворих на ОА (рентгенологічне, УЗД, артроскопія). Принципи лікування хворих на ОА згідно з сучасними рекомендаціями: мета терапії ОА, нефармакологічні та фармакологічні методи лікування хворих з ОА. Хірургічні методи лікування хворих на ОА (ендопротезування, лаваж колінних суглобів, видалення «суглобової миші», остеотомія). Особливості клінічного перебігу, діагностики та лікування у хворих на ОА за умов коморбідності.

Тема 5. Системний червоний вовчак: епідеміологія, причини та механізми розвитку, особливості ураження шкіри, суглобів, м'язів, легень, серця та судин, ШКТ, ЦНС, нирок, морфологічні класи та критерії важкості вовчакового нефриту. Клінічна класифікація, діагностичні критерії СЧВ. Лабораторна діагностика СЧВ з використанням загальноклінічних, біохімічних та специфічних імунологічних методів дослідження. Підходи до немедикаментозного та медикаментозного лікування СЧВ. Терапія СЧВ. Особливості лікування вовчакового нефриту. Прогноз у хворих на СВЧ.

Тема 6. Антифосфоліпідний синдром: етіологія, патогенез, класифікація. Діагностичні критерії АФС. Клінічні маніфестації АФС з боку різних органів та систем. Діагностика АФС. Підходи до лікування АФС. Системна склеродермія. Питання епідеміології, етіології та патогенезу ССД. Особливості ураження органів і систем при ССД, її клінічні форми, варіанти перебігу та стадії розвитку. Клінічна класифікація ССД (АРУ, 2004), діагностичні та класифікаційні критерії. Діагностика ССД: лабораторні дослідження, імунологічні дослідження. Диференційна діагностика ССД. Сучасні підходи до терапії ССД.

Тема 7 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Діагностика системних васкулітів. Серологічні методи дослідження системних васкулітів. Морфологічні методи дослідження та їх трактування у хворих із системними васкулітами.

Тема 8 Системні васкуліти: епідеміологія, етіологія та основні ланки патогенезу. Класифікація системних васкулітів. Васкуліти з переважним ураженням крупних судин (гігантоклітинний артеріїт, неспецифічний аортоартеріїт), клінічні маніфестації, діагностичні критерії. Лабораторні (загально-клінічні, біохімічні, імунологічні) та інструментальні методи дослідження хворих. Підходи до лікування васкулітів в світлі останніх міжнародних рекомендацій. Васкуліти з переважним ураженням судин середнього калібру (вузликовий поліартеріїт, хвороба Кавасакі, АНЦА-асоційовані васкуліти, хвороба Бехчета, синдром Когана).

Тема 9. Серонегативні спондилоартрити: Європейські класифікаційні критерії спондилоартритів. Анкілозуючий спондиліт: етіопатогенез, діагностичні критерії, клінічна класифікація (АРУ, 2014). Клінічні маніфестації різних форм АС та його позаскелетні прояви. Функціональні тести для визначення рухливості в різних відділах хребта при АС. Клініко-лабораторна та інструментальна діагностика. Рентгенологічні стадії АС. Шкали для визначення активності та функціонально-структурного стану при АС. Рентген-позитивний та рентген-негативний АС: особливості діагностики. Лікувальна тактика.

Тема 10. Псоріатичний артрит, Синдром Рейтера, реактивні артрити: етіопатогенез, діагностичні критерії (CASPAR). Позасуглобові прояви ПсА. Лабораторно-інструментальна діагностика. Ревматичні прояви хронічних запальних захворювань кишечника. Діагностика та лікування ревматичних проявів хронічних запальних захворювань кишечника. Клінічна фармакологія лікарських засобів.

Самостійна робота в стаціонарі:

- курація 5-7 ревматологічних пацієнтів з веденням щоденника спостереження,
- участь в ранкових конференціях, консиліумах, клініко-анатомічних конференціях,
- самостійний аналіз історій хвороб з фокусом на відповідність стандартам діагностики і лікування.
- збір та первинна обробка клінічних, лабораторних, інструментальних даних для власного наукового дослідження.
- підготовка підсумкового звіту з практики (опис бази, курації, клінічних випадків, участі в проведенні додаткового обстеження пацієнтів, власного дослідницького внеску) та презентація одного клініко-наукового випадку.

Форми контролю та критерії оцінювання: усний контроль: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; письмовий контроль; програмований контроль.

Форма поточного контролю успішності навчання: Оцінка з дисципліни “Ревматологія” визначається з урахуванням поточної навчальної діяльності аспіранта із відповідних тем за традиційною 4-бальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) з подальшим перерахунком у багатобальну шкалу.

Оцінка "відмінно" виставляється у випадку, коли аспірант знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, іллюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності, самостійно генерує інноваційні ідеї.

Оцінка "добре" виставляється за умови, коли аспірант знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання аспірант відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка "задовільно" ставиться аспірантові на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Аспірант спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінка "незадовільно" виставляється у випадках, коли знання і вміння аспіранта не відповідають вимогам "задовільної" оцінки.

Критерії оцінювання

Шкала перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (200 балів) для дисциплін, що закінчуються заліком та Шкала перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (122 бали) для дисциплін, що закінчуються підсумковим контролем (ПК), на основі прийнятих рішенням Вченої ради ВНМУ. Інструкція оцінювання іспитів та диференційних заліків згідно рішення Вченої Ради ВНМУ (в основних положеннях ВНМУ ім. М.І.Пирогова з організації навчального процесу).

Підсумковий контроль - диференційований залік передбачає захист звіту з практики (Додаток №1) (кількість курованих хворих, оцінку наявних даних обстеження та додаткових методів, обґрунтування діагнозу, призначення плану обстеження та лікування). Максимальна кількість балів, яку може отримати аспірант під час модульного контролю, складає 80. Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів.

Оцінка за іспит, диференційований залік відповідає шкалі:

оцінка «5» - 80-71 бал,

оцінка «4» - 70-61 бал,

оцінка «3» - 60-50 балів.

Поточна успішність вираховується за весь курс вивчення дисципліни, середня оцінка переводиться у бали згідно 120-бальної шкали.

Отримані бали відповідають фіксованій шкалі оцінок:

оцінка «5» - 200-180 бал,
оцінка «4» - 179-160 балів,
оцінка «3» - 159-122 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
180-200	**A**	Відмінно
170-179,99	**B**	Добре
160-169,99	**C**	
141-159,99	**D**	Задовільно
122-140,99	**E**	
0-121,99	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Рекомендована література

Базова

1. Актуальні питання кардіології: навч. посібник / авт. кол.; за ред. О.М. Біловола. Харків: ХНМУ, 2021. – 144 с.
2. Актуальні питання внутрішньої медицини (в схемах і таблицях): навчальний посібник / За загальною редакцією Біловола О.М. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2024. – 418 с.
3. Kelley's Textbook of Rheumatology E-Book, 10th Edition, 2019. By Gary S. Firestein, MD, Ralph Budd, Sherine E Gabriel, MD, MSc, James R O'Dell, MD and Iain B. McInnes, PhD, FRCP, FRSE.
4. Коваленко, В.М., Лутай, М.І., Сіренко, Ю.М., & Сичов О.С. (Ред.). (2023). Серцевосудинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування, 6-те вид., переробл.і. доповн. Київ: Четверта хвиля. 384 с.
5. Коваленко, В.М., Рекалов, Д.Г., Яцишин, Р.М., Головач, І.Ю., Станіславчук, М.А., Тер-Вартаньян, С.Х., & Єгудіна Є.Д. (2020). Системний червоний вовчак. Клінічні настанови. Київ. 74 с.
6. Національний підручник з ревматології / В. М. Коваленко, Н. М. Шуба, В. К. Казимирко [та ін.] ; за ред. В. М. Коваленка, Н. М. Шуби. – К. : МОРІОН, 2013. – 671 с. : табл., іл.
7. Практичні навички в ревматології Навчальний посібник. / Під ред.. чл.. – кор. АМН України, проф.. В.М. Коваленка, проф.. Н.М. Шуби – К.: Моріон, 2008. – 255с.
8. Свінцицький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник / Свінцицький А.С. – Київ: Медкнига. - 2017. – 372 с.
9. Свінціцький А. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини / Медицина, 2019. – 1008 с.
10. Внутрішня медицина Частина 2 Кардіологія. Ревматологія. Гематологія / За ред. проф. Станіславчука М.А., Вінниця: ООО Віницька міська друкарня, 2018.- 520 с.
11. 30 невідкладних станів у терапії: Навчальний посібник / За ред. проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2017 – 128 с.
12. Внутрішні хвороби. у 2 т. Т. 1 / Л.В.Глушко, С.В.Федоров, І.М. Скрипник, М.М. Островський/ За ред. проф. Л.В.Глушка. – К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 680 с.
13. Внутрішні хвороби: Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / Керівник проекту Александра Кубєц, гол. ред. Адріана Яремчук-Кочмарик, Анатолій Свінцицький; пер. з польск. – Краків: Практична медицина, 2018. – 1632 с.
14. Внутрішня медицина: ревматологія: навчальний посібник / В.Є. Кондратюк, М.Б. Джус. - К.: ВСВ «Медицина», 2017. - 272 с.

15. Воронков Л.Г. Рекомендації Української асоціації кардіологів з діагностики, лікування та профілактики хронічної серцевої недостатності у дорослих, 2019.

16. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. За редакцією акад. Коваленко В.М. Моріон. 2025.- 496 с.

17. Рекалов Д.Г., Данюк І.О. Еволюція лабораторної діагностики запалення в ревматології: від с-реактивного білка до мультимаркерних панелей. Український ревматологічний журнал (2025). С. 11-20

18. Функціональна діагностика: підруч. для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закл. (ф-тів) післядиплом. освіти МОЗ України / [О. Й. Жарінов та ін.] ; за ред. О. Й. Жарінова, Ю. А. Іваніва, В. О. Куця. – Вид. 2-ге, допов. і перероб. – Київ : Четверта хвиля, 2021. – 783 с.

19. Colfenbach J. et al., Rheumatology Secrets 5th Edition, 2025, 896 pgs.

20. Internal medicine: Part 1: textbook for English-speaking students of higher medical schools / edited by Professor M.A. Stanislavchuk and professor V.K. Sierkova. – Vinnytsya: Nova Knyha, 2019. – 408 p.

21. Fanouriakis, A., & Kostopoulou, M. (2019). 2019 update of the EULAR recommendations for the management of systemic lupus erythematosus Annals of the Rheumatic Diseases. Published Online First: 29 March 2019. doi: 10.1136 / annrheumdis2019-215089

22. Firestein & Kelley's Textbook of Rheumatology, 2-Volume Set (2024), 2496 pgs.

23. John D. FitzGerald et al. 2020 American College of Rheumatology Guideline for the Management of Gout. Arthritis Care & Research Vol. 0, No. 0, June 2020, pp 1–17

24. Smolen JS, et al. Ann Rheum Dis 2020;79:685–699. doi:10.1136/annrheumdis-2019-216655

25. Sharon L. Kolasinski, et al. 2019 American College of Rheumatology/Arthritis Foundation Guideline for the Management of Osteoarthritis of the Hand, Hip, and Knee Arthritis Care & Research Vol. 72, No. 2, February 2020, pp 220– 233

Допоміжна

1. Катеринчук І.П. Клінічне тлумачення й діагностичне значення лабораторних показників у загально-лікарській практиці: навчальний посібник. 2-е вид. Київ: Медкнига; 2018. 228 с.

2. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. – Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.

3. Ali Y. Rheumatologic Tests: A Primer for Family Physicians. Am Fam Physician. 2018 Aug 1;98(3):164-170. PMID: 30215901.

4. SURESH E. Laboratory tests in rheumatology: A rational approach. CLEVELAND CLINIC JOURNAL OF MEDICINE (2019) VOLUME 86 • NUMBER 3. P. 198-210

5. Goldenberg D. Guide to Laboratory Testing in Patients With Suspected Rheumatic Disease. Pract Pain Manag. 2017;17(7). https://www.medcentral.com/pain/ chronic/guide-laboratory-testing-patients-suspected-rheumatic-disease

6. Lieve Van Hoovels,1 Xavier Bossuy. Harmonisation of laboratory tests for rheumatic diseases: still a long way to go Ann Rheum Dis 2020;79:e5. doi:10.1136/annrheumdis-2018-214696

7. Pisetsky DS, Spencer DM, Lipsky PE, et al. Assay variation in the detection of antinuclear antibodies in the sera of patients with established SLE. Ann Rheum Dis 2018; 77:911–3.

8. Infantino M, Manfredi M, Soda P, et al. ANA testing in 'real life'. Ann Rheum Dis 2020;79:e3

9. Vulsteke JB, De Langhe E, Claeys KG, et al. Detection of myositis-specific antibodies. Ann Rheum Dis 2019;78:e7.

10. Broeders S, Goletti S, Tomasi JP, et al. Revised 2017 international consensus on ANCA testing in small vessel vasculitis: support from an external quality assessment. Ann Rheum Dis 2019;78:e113.

11. Savige J, Trevisin M, Pollock W. Testing and reporting antineutrophil cytoplasmic antibodies (ANCA) in treated vasculitis and non-vasculitic disease. J Immunol Methods. 2018 Jul;458:1-7. doi: 10.1016/j.jim.2018.02.016. Epub 2018 Feb 24. PMID: 29486145.

12. Kallenberg CG. Usefulness of antineutrophil cytoplasmic autoantibodies in diagnosing and managing systemic vasculitis. Curr Opin Rheumatol. 2016 Jan;28(1):8-14. doi: 10.1097/BOR.0000000000000233. PMID: 26599378.

13. Classification of ANCA-associated vasculitis: differences based on ANCA specificity and clinicopathologic phenotype.Domínguez-Quintana M, Alba MA, Hinojosa-Azaola A.Rheumatol Int. 2021 Oct;41(10):1717-1728. doi: 10.1007/s00296-021-04966-5. Epub 2021 Aug 12.PMID: 34383129 Review.

14. JASVINDER A. SINGH et al. 2015 American College of Rheumatology Guideline for the Treatment of Rheumatoid Arthritis.

15. Daniel Aletaha et al. 2020 Rheumatoid Arthritis Classification Criteria. An American College of Rheumatology/European League Against Rheumatism Collaborative Initiative. ARTHRITIS & RHEUMATISM Vol. 62, No. 9, September 2020, pp 2569–2581

16. Michael M. Ward et al. American College of Rheumatology/Spondylitis Association of America/Spondyloarthritis Research and Treatment Network 2015 Recommendations for the Treatment of Ankylosing Spondylitis and Nonradiographic Axial Spondyloarthritis

17. JENNIFER M. GROSSMAN et al. American College of Rheumatology 2020. Recommendations for the Prevention and Treatment of Glucocorticoid-Induced Osteoporosis. Arthritis Care & Research Vol. 62, No. 11, November 2020, pp 1515–1526

18. DINESH KHANNA et al. 2022 American College of Rheumatology Guidelines for Management of Gout. Part 1: Systematic Nonpharmacologic and Pharmacologic Therapeutic Approaches to Hyperuricemia. Arthritis Care & Research Vol. 64, No. 10, October 2022, pp 1431–1446

19. BEVRA H. HAHN et al. American College of Rheumatology Guidelines for Screening, Treatment, and Management of Lupus Nephritis. Arthritis Care & Research Vol. 64, No. 6, June 2022, pp 797– 808

20. Fanouriakis, A., & Kostopoulou, M. (2019). 2019 update of the EULAR recommendations for the management of systemic lupus erythematosus Annals of the Rheumatic Diseases. Published Online First: 29 March 2019. doi: 10.1136 / annrheumdis2019-215089

Інформаційні ресурси

1. Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова: http://vnmu.edu.ua
2. Електронна адреса сайту бібліотеки університету: http://library.vnmu.edu.ua
3. Центр тестування https://www.testcentr.org.ua/uk/
4. МОЗ України https://moz.gov.ua/
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan
6. Державний реєстр лікарських засобів www.moz.gov.ua
7. Уніфіковані протоколи ведення хворих www.moz.gov.ua
8. Калькулятори для розрахунку активності РА http://www.4s-dawn.com/DAS28/
9. **Clinical Disease Activity Index (CDAI) for Rheumatoid Arthritis**
10. Simple Disease Activity Index (SDAI)
11. FRAX інструмент розрахунку ризику переломів
12. https://osteoporos.com.ua/uk/**frax-v-ukraine**
13. **https://www.sheffield.ac.uk/FRAX/tool.aspx?lang=rs**